

VšĮ Investuok Lietuvoje

„REAGUOK.LT“- pagalbos įvykus patyčioms mokykloje efektyvinimas

Teminio tyrimo

„REAGUOK.LT“: Lietuvos situacijos ir poreikio analizė bei užsienio gerųjų praktikų apžvalga

ATASKAITA

Laura Varslauskaitė

Kamila Gasinska

Vilnius

2019

**Kuriame
Lietuvos ateitį**

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Teminis tyrimas yra parengtas Vyriausybės kanceliarijos įgyvendinamo projekto „Atviros Vyriausybės iniciatyvos“ metu. Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis.

Ivadas / Kontekstas

Pasaulio Sveikatos Organizacijos (PSO) 2018 metų duomenimis, Lietuvoje patyčias vis dar patiria 29 proc. berniukų ir 26 proc. mergaičių. Šiandien tai yra viena opiausių visuomenės problemų, paliekanti nepataisomą žalą augančiam žmogui, o savižudybės dėl patyčių rodo, kad šis reiškinys yra labai paveikus.

Didelis patyčių paplitimo mastas skatina ieškoti tinkamiausių kelių ne tik sistemingai registruoti patyčių atvejus, bet ir tinkamai į juos reaguoti, užkertant kelią tolesniam netinkamam elgesiui. Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai mokyklose vaidina kritinį vaidmenį sprendžiant patyčių atvejus ir jų kompetencijų bei žinių tobulinimas ženkliai prisideda prie efektyvesnio pagalbos teikimo besityčiojantiems ir nuo patyčių nukentėjusiems asmenims. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos duomenimis, pagalbos įvykus patyčioms teikimo mokymus (išskyrus pavienes iniciatyvas) šiuo metu turėjo tik tos mokyklos, kurios dalyvauja patyčių prevencijos programose (Olweus programa – 470 mokyklų, „Friends“ programa – 20 mokyklų), todėl daugiau nei pusė Lietuvos mokyklų pedagogų šiuo metu nėra apmokyti, kaip sistemingai teikti pagalbą ir spręsti realius patyčių atvejus.

Tyrimė naudojami analizės metodai:

1. Esamai situacijai įvertinti atlikta informacijos šaltinių apžvalga, lyginimas tarpusavyje ir bendrinė jų analizė.
2. Atliktas žvalgomasis tyrimas, kurio metu, atrenkant nagrinėtinus atvejus, analizuojama geroji užsienio šalių praktika. Šalys: Jungtinė Karalystė, JAV ir Švedija.

Lietuvos situacijos apžvalga

Parengta Lietuvos esamos situacijos analizė atskleidė, kad patyčios išlieka viena didžiausių problemų Lietuvoje, o pagalbos suteikimas nuo patyčių nukentėjusiam ir besityčiojančiam asmeniui dažnai mokytojams ir mokyklos bendruomenei yra vis dar pakankamai sudėtingas. Remiantis LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“, įsigaliojusiu 2017 m. rugsėjo 1 d., intervencija apibrėžiama kaip vadovo, pavaduotojų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų mokyklos darbuotojų koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat švietimo pagalbos priemonių visumą. Nors Švietimo įstatymas įgalina visus mokyklos bendruomenės narius pastebėti, pranešti bei reaguoti į įtariamus ar įvykusius patyčių atvejus, šis procesas mokiniams, mokytojams ir mokyklos bendruomenei kartais yra pakankamai sudėtingas ir neaiškus. Be to, daugiau nei pusė Lietuvos pedagogų šiuo metu nėra apmokyti, kaip sistemingai teikti pagalbą ir spręsti realius patyčių atvejus, tad net ir norėdami reaguoti, jie ne visada turi pakankamai žinių ar tinkamų įrankių.

- Švietimo, mokslo ir sporto ministerija rekomenduoja ir finansuoja 22 prevencines programas, bet tik 2 iš jų yra skirtos išimtinai patyčių prevencijai (Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro vykdoma „Olweus“ patyčių prevencijos programa ir „Vaikų linijos“ vykdoma „Friends“ patyčių prevencijos programa) (Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Rekomenduojamų prevencinių programų sąrašas. Prieiga internete:

<https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/PREVCINI%C5%B2%20PROGRAM%C5%B2%20S%C4%84RA%C5%A0AS%202018%2005%2009.pdf>).

- Pedagoginių psichologinių tarnybų specialistų teigimu, mokytojai ir visa mokyklos bendruomenė vis dar kartais neatpažįsta patyčių, o mokyklų vadovai dažnai teigia, kad jų mokyklose patyčių tiesiog nėra. Nepaisant 2018 m. „Vaikų linijos“ ir Šiaulių miesto Pedagoginės psichologinės tarnybos išleisto leidinio „Reagavimo į patyčias rekomendacijos“, kuriame išsamiai išdėstyti reagavimo į patyčias etapai ir atsakomybės, prevencinių programų turinio, įvairių nevyriausybinių organizacijų iniciatyvų bei seminarų, šia informacija pasinaudoja ne visi mokyklose dirbantys mokytojai ir klasių auklėtojai.
- Pagalbos įvykus patyčioms teikimo mokymus turėjo mažiau nei 50% Lietuvos mokyklų - tik tos, kurios dalyvauja patyčių prevencijos programose (Sigita Kemerienė. Pranešimas „Olweus patyčių prevencijos programos dešimtys metų kelias Lietuvoje“. Nacionalinė konferencija „Be patyčių 365“ 2019.03.18).

Užsienio geroji praktika

Remiantis gerąja praktika užsienio valstybėse, buvo identifikuota, kad pagalbos įvykus patyčioms efektyvumą galima skatinti edukuojant mokytojus ir švietimo pagalbos specialistus ir naudojantis internetiniais sprendimais. Užsienio patirtis rodo, kad nuotoliniai mokymai, kuriuose būtų inovatyviai pateikta informacija ir atsakymai į mokytojams rūpimus klausimus apie patyčių problemas, yra šiuolaikiškas sprendimas ugdant pedagogų žinias ir kompetencijas. „Anti – bullying Alliance“, „EduCare“, „Peaceful Playgrounds“, „Friends“ ir daugelio kitų užsienio įstaigų bei organizacijų sukurti inovatyvūs elektroniniai įrankiai leidžia patogiai, paprastai ir taupant finansinius išteklius suteikti pedagogams galimybę atnaujinti bei praplėsti savo turimas žinias.

- FREE CPD ONLINE TRAINING („Anti – bullying Alliance“, Jungtinė Karalystė) – nemokama internetinė mokymų platforma, kurioje talpinami akredituoti mokymai skirti pedagogams ir kitiems mokyklos darbuotojams. Platformos mokymų turinį sudaro tokios temos kaip: patyčios bei specialūs ugdymo poreikiai ir negalia, patyčių prevencija, reagavimas į patyčias, elektroninės patyčios, informacija tėvams / globėjams ir t.t. Daugiau informacijos: <https://www.anti-bullyingalliance.org.uk/tools-information/schools-and-teachers/free-cpd-online-training>
- PREVENTING BULLYING („EduCare“, Jungtinė Karalystė) – 4 modulių akredituoti mokymai, skirti visiems suaugusiems, dirbantiems su vaikais ir jaunimu. Pagrindinės funkcijos: vizualiai patraukli ir interaktyvi platforma, pateikiama šalies statistika apie patyčias, atsakymų į testų klausimus paaiškinimai, papildoma medžiaga tolimesniam mokymuisi. Daugiau informacijos: <https://www.educare.co.uk/courses/preventing-bullying>
- BULLYING COMPLIANCE AND PREVENTION („Peaceful Playgrounds“, JAV) – internetiniai mokymai, skirti pedagogams ir kitiems mokyklos darbuotojams. Platformos pagrindiniai mokymosi tikslai: patyčių atpažinimas, patyčių apibrėžimas, patyčių dalyviai, patyčių formos, įstatyminis pagrindas kovojant su patyčiomis, reagavimas į patyčias. Daugiau informacijos:

<https://peacefulplaygrounds.com/courses/bullying-compliance-training/>

- ORGANISERA EN TRYGG SKOLA („Friends”, Švedija) – nemokama internetinė mokymų platforma bei informacinė bazė apie tai, kaip sukurti saugią aplinką mokykloje. Ji apima trumpas tekstines žinutes, video paskaitas bei interaktyvias užduotis ir klausimynus. Daugiau informacijos: <https://friends.luvit.se/LuvitPortal/plugins/trygg-skola/index.htm?courseid=5016>

Remiantis gerąja praktika užsienio valstybėse, galima teigti, kad:

- Patyčių problemai spręsti gali nemažai pasitarnauti šiuolaikiniai internetiniai sprendimai, kurių daugelis jau yra naudojami užsienio šalyse;
- Inovatyvus, ne vien tik teorija paremtas jų pateikimo būdas leidžia pedagogams labiau įsisavinti informaciją, o pažymėjimas praėjus mokymus suteikia motyvaciją ir gali tapti įgytų naujų žinių patvirtinimu;
- Būtina užtikrinti, kad į aktyvų mokymosi procesą būtų įtraukti ne tik mokytojai, bet ir visa mokyklos bendruomenė;
- Specialus darbuotojų mokymas ir mokyklos vadovo parama sprendžiant patyčių atvejus pagerina jų pajėgumą ir pasirengimą tinkamai reaguoti.

Viešosios konsultacijos poreikis

Šis tyrimas atskleidė viešosios konsultacijos poreikį. Norint išspręsti tyrimo vykdymo metu išgrynintas problemas, nuspręsta sukurti elektroninę mokymų apie patyčias platformą „REAGUOK.LT“. Platforma apimtų mokymų medžiagą ir atsakymus į dažniausiai pedagogams su patyčių problemų sprendimu kylančius klausimus.

Kadangi problema yra kompleksinė, buvo nuspręsta taikyti kelis metodus siekiant sužinoti suinteresuotų šalių nuomones skirtingais klausimais ir organizuoti **fokus grupes** su 5 Lietuvos savivaldybių mokytojais dalykininkais ir švietimo pagalbos specialistais bei rengti **apskritojo stalo diskusiją**.

Fokus grupių metu su 5 Lietuvos savivaldybių pedagogais būtų prašoma mokytojų įsivertinti savo galimybes suteikti pagalbą nuo patyčių nukentėjusiems asmenims bei išsakyti idėjas ir pasiūlymus, kuriuos būtų galima svarstyti ir įtraukti kuriant platformos „REAGUOK.LT“ turinį.

Apskritojo stalo diskusija su suinteresuotomis šalimis (valstybinių institucijų atstovais ir NVO) leistų identifikuoti su platforma „REAGUOK.LT“ susijusius iššūkius ir pateikti siūlymus, taip pat išsiginčinti tolesnius projekto tęstinumo tikslus.

Viešosios konsultacijos dalyvių preliminarus sąrašas:

1. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
2. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras
3. Ugdymo plėtotės centras
4. Informacinių technologijų centras
5. Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono savivaldybių švietimo skyriai
6. „Vaikų linija“
7. „Gelbėkit vaikus“
8. „Paramos vaikams centras“

Priedai

1. R E A G U O K . L T. Pagalbos įvykus patyčioms mokykloje efektyvinimas. Lietuvos situacijos apžvalga.
2. REAGUOK.LT. Gerųjų užsienio praktikų apžvalga.

REAGUOK.LT

Pagalbos įvykus patyčioms mokykloje efektyvinimas

LIETUVOS SITUACIJOS APŽVALGA

KAMILA GASINSKA
LAURA VARSLAUSKAITĖ

ĮVADAS

Daugeliui kyla klausimas - kodėl taip svarbu laiku suteikti kokybišką psichologinę pagalbą ir palaikymą nuo patyčių nukentėjusiems ir besityčiojantiems asmenims?

2018 m. atlikto Pasaulio sveikatos organizacijos tyrimo duomenimis, Lietuvoje patyčias patiria 29% berniukų ir 26% mergaičių.¹ „Vaikų linija“ kasmet sulaukia 2000-3000 vaikų skambučių dėl patyčių,² kurios yra žalojanti patirtis, viena iš smurto formų. Mūsų visuomenė linkusi reaguoti tik tuomet, kai patyčių problema „įsibėgėja“, tampa akivaizdi, taip dažnai numodama ranka į atvejus, kuriuos laiku pastebėjus būtų galima išvengti ir kitų pasekmių. Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai mokyklose vaidina kritinį vaidmenį sprendžiant patyčių atvejus ir jų kompetencijų bei žinių tobulinimas ženkliai prisideda prie efektyvesnio pagalbos teikimo besityčiojantiems ir nuo patyčių nukentėjusiems asmenims.

Laiku suteikta pagalba užkerta kelią tolesniems patyčių atvejams, stiprina pedagogų rolę, skatina tarpusavio supratimu grįsto bendravimo ugdymą.

Remiantis LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“, įsigaliojusiu 2017 m. rugsėjo 1 d., intervencija apibrėžiama kaip vadovo, pavaduotojų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų mokyklos darbuotojų koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat švietimo pagalbos priemonių visuma.³

PATYČIŲ PRIEŽASTYS IR PASEKMĖS

Patyčios – tai agresyvus pasikartojantis elgesys, kai stipresnieji nuolat skriaudžia silpnesniusius.⁴ Tai plačiai paplitusi smurto forma, kuri tarp moksleivių kelia vis daugiau susirūpinimo ir tampa aktualia diskusijų tema tiek Lietuvoje, tiek kitose pasaulio šalyse. Patyčių situacijoje yra psichologinė ar fizinė jėgos persvara. Pavyzdžiui, vaikas yra skriaudžiamas fiziškai stipresnio vaiko, arba vienas vaikas yra puolamas kelių žmonių ir kt. Taigi patiriančiajam patyčias sunku pačiam išspręsti šią problemą, todėl būtina, kad į tai įsitrauktų ir jam pagelbėtų kiti žmonės. Pagal tai, kokia agresija naudojama skaudinimui, patyčias galima skirstyti į žodines, fizines, socialines ir elektronines (kibernetines), dar kitaip vadinamas patyčiomis kibernetinėje erdvėje.

PATYČIŲ PRIEŽASTYS GALI BŪTI PAČIOS ĮVAIRIAUSIOS:

- ✓ vieni vaikai tyčiojasi iš kitų, nes mano, kad patyčios padarys juos „kietus“;
- ✓ kiti tyčiojasi, nes nori jaustis stipresni;
- ✓ vaikai gali tyčiotis ir dėl to, kad patys kadaise yra patyrę patyčias ir nori tokiu būdu atsilyginti;
- ✓ galbūt tie, kurie tyčiojasi, tiesiog jaučiasi labai blogai ir taip elgdamiesi mėgina pasijusti geriau;
- ✓ niekas besityčiojančių vaikų nepamoko, nepasako jiems, kad patyčios yra netinkamas ir labai nedraugiškas elgesys.⁵

Patyčių pasekmės patyčių dalyviams kartais būna labai tragiškos, vedančios prie savižudybių ir kūno žalojimo. Psichologinė būseną, susijusi su patyčias lydintia socialine atskirtimi, gali vaikui turėti ilgalaikių arba visą gyvenimą atsiliepančių pasekmių. Jos taip pat vaikams sukelia priešišumą mokyklai, jie nebenori lankyti pamokų, nesugeba susikaupti ir mokytis. Tyrimų dėka buvo nustatyta, kad paauglystėje patyčiose dalyvavę asmenys susiduria su ilgalaikėmis pasekmėmis, dėl kurių jiems sunkiau yra pilnavertiškai gyventi suaugus.

Mokslininkai teigia, kad patyčių aukos dažniausiai patiria emocinius sunkumus (nerimastingumas, depresiškumas, žemas savęs vertinimas), agresoriai – elgesio sunkumus (agresyvumas, nusikalstamumas, žalingų medžiagų vartojimas), o aukos-agresoriai tiek emocinius, tiek elgesio sunkumus. Tie asmenys, kurie paauglystėje nedalyvavo patyčiose, užaugo mažiau depresiški, rečiau nerimaudavo, buvo emociškai ir psichologiškai stipresni nei tie, kurie dalyvavo patyčiose. Teigiama, kad kuo ilgiau asmuo paauglystėje dalyvavo patyčiose, tuo didesni psichologiniai ar elgesio sunkumai pasireiškė vėlesniame amžiuje.⁶

1 IŠ 3

VAIKŲ LIETUVOJE PATIRIA PATYČIAS

2018 metais atlikto Pasaulio sveikatos organizacijos tyrimo duomenimis, Lietuvoje patyčias patiria 29 proc. berniukų ir 26 proc. mergaičių.⁷

Patyčios veikia ne tik tuos vaikus, kurie jose tiesiogiai dalyvauja, jos veikia visą mokyklos bendruomenę: patyčias stebinčius vaikus, mokytojus, kitus mokyklos specialistus, tėvus. Patyčių mastas gali būti siejamas su prastesniais akademiniais pasiekimais, mažesniu mokinių pasitenkinimu mokykliniu gyvenimu, nesaugumo jausmu, kurį išgyvena tiek mokiniai, tiek mokytojai.⁸

PAGRINDINIAI REAGAVIMO Į PATYČIAS REKOMENDACIJŲ PRINCIPAI MOKYTOJAMS

- ✓ Pedagogams ir kitiems mokykloms darbuotojams labai svarbu atpažinti patyčias ir tinkamai į jas reaguoti. Patyčios neretai painiojamos su konfliktu ar draugiškomis grumtynėmis.
- ✓ Patyčių atveju labai svarbu konstatuoti ir dokumentuoti faktus. Tikslus raštiškas faktų išdėstymas ne tik padeda įvertinti situaciją, bet ir tampa svarbiu atspirties tašku tolesnei darbo su atveju eigai, pavyzdžiui: informuojant apie įvykį tėvus, globėjus ar kitus susijusius asmenis, analizuojant patyčių dinamiką.
- ✓ Vaiko aplinkos įvertinimas – svarbus patyčių atpažinimo ir pastebėjimo veiksnys. Svarbu suprasti, kad nėra vienintelio požymių rinkinio, rodančio, kad vyksta patyčios. Suaugusieji turėtų atkreipti dėmesį į bet kokius vaikų elgesio, emocijų pokyčius, juos drauge aptarti ir analizuoti susidariusią situaciją.
- ✓ Svarbu, kad kiekvienas pedagogas ir mokyklos darbuotojas žinotų, ką daryti išgirdus apie patyčias ar jas pastebėjus, t. y. kokių veiksmų imtis „čia ir dabar“. Įtarus, pastebėjus ar sužinojus apie patyčias būtina reaguoti ir imtis veiksmų. Reikėtų rimtai vertinti bet kurio mokyklos bendruomenės nario pateiktą informaciją apie smurto pasireiškimą.⁹

„Vaikų linija“ ir Šiaulių miesto pedagoginė psichologinė tarnyba. Reagavimo į patyčias mokykloje rekomendacijos. Vilnius, 2018.

Remiantis LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“ kiekvienas patyčių ar smurto atvejis, realus ar įtariamas, privalo būti pranešamas ir registruojamas mokykloje.

DABARTINĖ SITUACIJA

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija rekomenduoja ir finansuoja 22 prevencines programas, bet tik 2 iš jų yra skirtos išimtinai patyčių prevencijai (Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro vykdoma Olweus patyčių prevencijos programa ir „Vaikų linijos“ vykdoma „Friends“ patyčių prevencijos programa). Jų metu kalbama tiek apie patyčių prevenciją, tiek apie patyčių stabdymą ir pagalbos mokiniui teikimą.

Nors tiek Švietimo įstatymas įgalina visus mokyklos bendruomenės narius pastebėti, pranešti bei reaguoti į įtariamus ar įvykusius patyčių atvejus, šis procesas mokiniams, mokytojams ir mokyklos bendruomenei kartais yra pakankamai sudėtingas ir neaiškus. Be to, daugiau nei pusė Lietuvos pedagogų šiuo metu nėra apmokyti, kaip sistemingai teikti pagalbą ir spręsti realius patyčių atvejus, tad net ir norėdami reaguoti, jie ne visada turi pakankamai žinių ir tinkamų įrankių.¹⁰

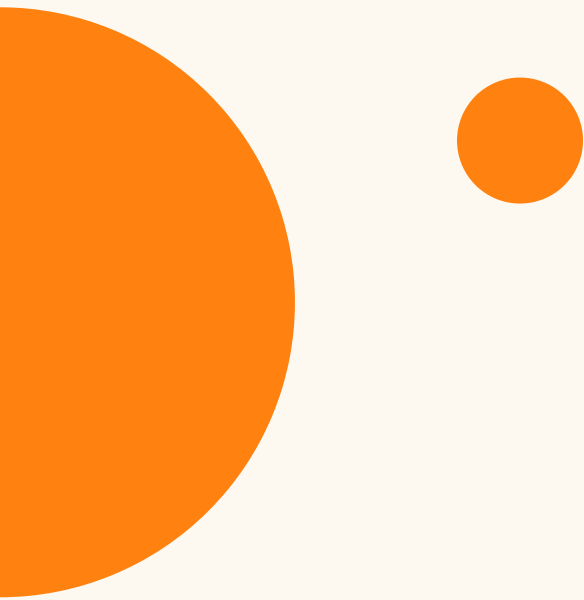

Nepaisant 2018 m. „Vaikų linijos“ ir Šiaulių miesto Pedagoginės psichologinės tarnybos išleisto leidinio „Reagavimo į patyčias rekomendacijos“, kuriose išsamiai išdėstyti reagavimo į patyčias etapai ir atsakomybės, prevencinių programų turinio, įvairių nevyriausybinių organizacijų iniciatyvų bei seminarų, šia informacija pasinaudoja ne visi mokyklose dirbantys mokytojai ir klasių auklėtojai.

Motyvacija reaguoti ir pastebėti patyčių atvejus mokykloje ar auklėjamoje klasėje, žinojimas ką daryti „čia ir dabar“, tvaresnis palaikymo tinklas, padėtų mokytojams stiprinti savo kompetencijas ir rasti būdus patiems prisidėti prie patyčių kultūros mažinimo Lietuvos mokyklose.

60%

MOKYTOJŲ TEIGIMU MOKYMAI
APIE INTERVENCIJĄ JAU ĮVYKUS
PATYČIOMS BŪTŲ NAUDINGI.¹¹

Daugiau nei pusė Lietuvos pedagogų šiuo metu nėra turėję jokių mokymų kaip suteikti pagalbą nuo patyčių nukentėjusiems ir besityčiojantiems asmenims.

Iki 2018/2019 mokslo metų patyčių prevencijos Olweus programą įgyvendino 470 mokyklų,¹² „Friends“ programą - 20 mokyklų.¹³

Pagalbos įvykus patyčioms teikimo mokymus turėjo mažiau nei 50% Lietuvos mokyklų - tik tos, kurios dalyvauja patyčių prevencijos programose.

TEISINĖS BAZĖS POKYČIAI

Siekiant užkirsti kelią itin opiai patyčių paplitimo problemai, 2016 m. šalies prezidentė Dalia Grybauskaitė inicijavo Švietimo įstatymo pataisus,¹⁴ kurių tikslas - efektyvinti kovą su patyčiomis Lietuvos švietimo įstaigose.

Taip pat 2017 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojo LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo”,¹⁵ kuris nustato mokyklos, savivaldybės ir nacionalinio lygmens prevencijos ir intervencijos priemonių sistemą saugios nuo smurto ir patyčių (įskaitant ir patyčias kibernetinėje erdvėje) aplinkos kūrimui mokyklose.

Remiantis šiais dokumentais, buvo nustatytos konkrečių švietimo įstaigų darbuotojų atsakomybės, kurios tapo atspirties tašku tolesniems kovos su patyčiomis mokykloje žingsniams.

Įtvirtina, kad visi mokyklos darbuotojai reaguoja į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, religinės ar tautinės priklausomybės ar kitų asmens ypatybių.¹⁶

Numato švietimo pagalbos ar kitos reikalingos pagalbos (pvz., policijos, medicininės pagalbos) priemones smurtą ar patyčias patyrusiems ar smurtavusiems dalyviams, stebėtojams (mokiniam), tėvams;¹⁸

Apibrėžia mokyklos darbuotojų veiksmų seką ir jų tarpusavio bendradarbiavimą, įtarus ar pastebėjus smurtą ar patyčias tarp mokinių.¹⁷

Priklausomai nuo to, ar smurtą patyrė/smurtavo mokinys ar mokytojas, apie pastebėtą smurto atvejį praneša ir smurtaujančio (smurtaujančių), ir smurtą patyrusio (patyrusių) mokinio (mokinių) tėvams (globėjams, rūpintojams), vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą užtikrinančiai valstybės ir savivaldybės institucijai, pedagoginei psichologinei tarnybai ar atitinkamam psichologinės pagalbos teikėjui.¹⁹

MOKYKLOS VADOVO ATSAKOMYBĖ

PEDAGOGŲ ATSAKOMYBĖ

Mokyklos darbuotojų pareigybių aprašuose privalo būti numatyta atsakomybė už reagavimą į smurtą ir patyčias pagal mokyklos nustatytą tvarką.²⁰

Ne rečiau kaip kartą per ketverius metus pedagoginiai darbuotojai privalo tobulinti kvalifikaciją mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo srityje.²¹

Pastebėjęs patyčias mokykloje, kiekvienas darbuotojas privalo reaguoti – jas sustabdyti.²²

Pastebėjęs patyčias mokyklos pedagogas turėtų nutraukti skriaudėjo veiksmus ir informuoti jį, kad toks elgesys laikomas patyčiomis, kurios mokykloje netoleruojamos, taip pat paaiškinti galimas pasekmes: pranešimą auklėtojų ar kuratoriui, direktoriaus pavaduotojui ar kitam atsakingam asmeniui, kuriam pavesta spręsti patyčių klausimus.²³

Pedagogas turėtų įvertinti tikėtiną tolesnę grėsmę patiriančiajam patyčias ir užtikrinti jo saugumą.²⁴

LITERATŪROS SĄRAŠAS:

1. Patyčių tarp mokinių pradeda mažėti - toliau stabdyti patyčias kviečia sąmoningumo didinimo mėnuo BE PATYČIŲ. Pranešimas žiniasklaidai 2019 01 17. Prieiga internete: <https://sc.bns.lt/view/item/293813> [žiūrėta 2019.04.17];
2. „Vaikų linija“. Metinė veiklos ataskaita, 2017 m. Prieiga internete: https://issuu.com/vaikulinija/docs/__vl_ataskaita2017_issuu [žiūrėta 2019.04.17];
3. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. V-190 „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“. Prieiga internete: [https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/%C4%AESAKYMAS%20d%C4%97I%20rekomendacij%C5%B3%2003%2014\(1\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/%C4%AESAKYMAS%20d%C4%97I%20rekomendacij%C5%B3%2003%2014(1).pdf) [žiūrėta 2019.04.17];
4. „Vaikų linija“ ir Šiaulių miesto pedagoginė psichologinė tarnyba. Reagavimo į patyčias mokykloje rekomendacijos. Vilnius, 2018. Prieiga internete: https://www.bepatyciu.lt/media/files/downloadable/reagavimo_i_patycias_mokykloje_rekomendacijos.pdf [žiūrėta 2019.04.17];
5. „Vaikų linija“ tinklalapis „Be patyčių“. KAS TYČIOJASI IR KODĖL? Prieiga internete: <https://www.bepatyciu.lt/vaikams/apie-patycias/kas-tyciojasi-ir-kodl/> [žiūrėta 2019.04.17];
6. Saročkaitė G. Paauglių dalyvavimo patyčiose ilgalaikės pasekmės. 2015-11-21 Prieiga internete: <http://psichika.eu/blog/paaugliu-dalyvavimo-patyciose-ilgalaikes-pasekmes/> [žiūrėta 2019.04.17];
7. Patyčių tarp mokinių pradeda mažėti - toliau stabdyti patyčias kviečia sąmoningumo didinimo mėnuo BE PATYČIŲ. Pranešimas žiniasklaidai 2019 01 17.
8. „Vaikų linija“ tinklalapis „Be patyčių“. Prieiga internete: <https://www.bepatyciu.lt/mokykloms/apie-patycias/patyci-padariniai/> [žiūrėta 2019.04.17];
9. „Vaikų linija“ ir Šiaulių miesto pedagoginė psichologinė tarnyba. Reagavimo į patyčias mokykloje rekomendacijos. Vilnius, 2018;
10. „Kurk Lietuvai“ viešosios konsultacijos su Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centru bei Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos specialistais. 2019 m. kovas-balandis;

LITERATŪROS SĄRAŠAS:

11. 2018 m. lapkritį „Kurk Lietuvai“ atliktos mokytojų apklausos duomenys, „Patyčių dėžutė“ – greito pranešimo ir reagavimo į patyčias mokykloje įrankio sukūrimas. Pilotinio tyrimo apžvalga ir rekomendacijos. Prieiga internete: <http://kurk.lt/wp-content/uploads/2018/09/PATYC%CC%8CIU%CC%A8-DE%CC%87Z%CC%8CUTE%CC%87-rekomendacijos.pdf> [žiūrėta 2019.04.17];
12. Sigita Kemerienė. Pranešimas „Olweus patyčių prevencijos programos dešimties metų kelias Lietuvoje“. Nacionalinė konferencija „Be patyčių 365“ 2019.03.18;
13. Eglė Tamulionytė. Pranešimas „Friends“ programos įgyvendinimas Lietuvoje„. Nacionalinė konferencija „Be patyčių 365“ 2019.03.18;
14. Švietimo įstatymo Nr. I-1489 1, 2, 19, 23, 43, 46, 47, 49, 56, 58, 59 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 231, 232 straipsniais įstatymas.
2016.10.18 Nr. Xii-2685;
15. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. V-190 „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“;
16. Ten pat;
17. Ten pat;
18. Ten pat;
19. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas;
20. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. V-190 „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“;
21. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas;
22. „Vaikų linija“ ir Šiaulių miesto pedagoginė psichologinė tarnyba. Reagavimo į patyčias mokykloje rekomendacijos. Vilnius, 2018;
23. Ten pat;
24. Ten pat.

KAMILA
GASINSKA

kamila.gasinska@kurklit.lt

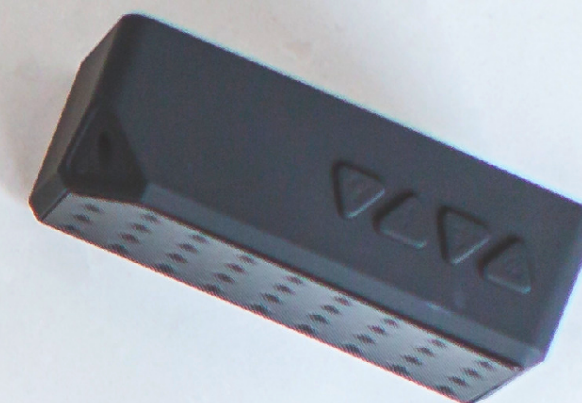

LAURA
VARSLAUSKAITĖ

laura.varslauskaite@kurklit.lt

REAGUOK.LT

GERŲJŲ UŽSIENIO PRAKTIKŲ APŽVALGA

KAMILA GASINSKA
LAURA VARSLAUSKAITE

Kurk
Lietuvai

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

ĮVADAS

Po esamos Lietuvos situacijos apžvalgos paaiškėjo, kad šiuo metu šalyje galima aptikti tik pavienes ir trumpalaikes iniciatyvas, prieinamas visiems Lietuvos mokytojams, kurios galėtų kelti jų kompetencijas kaip reaguoti į patyčias bei suteikti pagalbą nuo patyčių nukentėjusiems ir besityčiojantiems asmenims.

Mokytojai vaidina kritinį vaidmenį sprenddami patyčių atvejus ir yra atsakingi reaguoti bei laiku suteikti reikiamą pagalbą, tačiau dažnai ir jiems patiems kyla įvairių klausimų, kaip tai daryti teisingai: kaip kalbėtis su vaiku, tėvais, klase, užkirsti kelią elektroninėms patyčioms, aktualizuoti patyčių problemą klasės valandėlės metu ir t.t. Užsienio patirtis rodo, kad nuotoliniai mokymai, kuriuose būtų inovatyviai pateikta informacija ir atsakymai į mokytojams rūpimus klausimus apie patyčių problemas, yra šiuolaikiškas sprendimas ugdant pedagogų žinias ir kompetencijas.

Dėl šios priežasties svarbu apžvelgti gerąsias užsienio praktikas, siekiant išgryninti pagrindinius pasirinktų temų apie patyčias elementus ir geriausius vizualinius bei techninius sprendimus, su tikslu sukurti sistemingą bei naudingą mokymų platformą Lietuvos mokytojams.

Apžvalgai pasirinktos populiariausios mokymų apie patyčias platformos, sukurtos Jungtinėje Karalystėje, Jungtinėse Amerikos Valstijose bei Švedijoje, kurios lyderiauja elektroniniais mokymų apie patyčias platformų sprendimais.

ELEKTRONINIŲ MOKYMŲ TEIKIAMA NAUDA

Individualus tempas

Prieinamumas

Teorijos taikymas

Nuolatinis mokymasis

Praktiškumas

Mažesnės išlaidos

UŽSIENIO PATIRTIS

Užsienyje jau kurį laiką veikia internetinės nuotolinės mokymų apie patyčias platformos, skirtos mokytojams, tėvams ir mokyklų administracijoms, pasiekiamos tūkstančiams dalyvių, norinčių praplėsti savo žinias ir kompetencijas šioje srityje. Šių mokymų pagalba pedagogai gali išmokti ne tik laiku reaguoti į patyčias, bet ir jas atpažinti ir tinkamai užkirsti kelią naujiems galimiems patyčių atvejams.

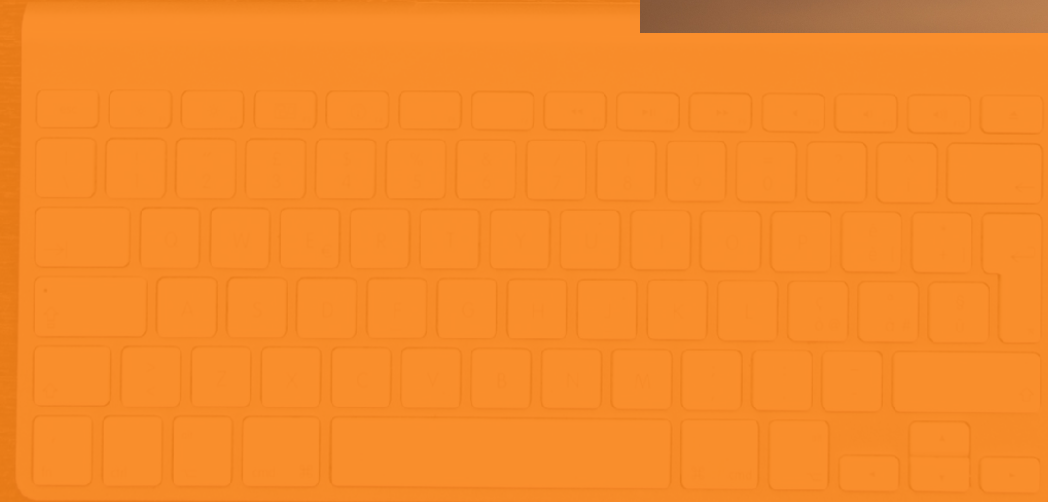
Mokymai gali trukti nuo kelių iki keliolikos valandų, jie dažniausiai yra papildomi inovatyvia vaizdine medžiaga, žaidimais, testais, klausimynu arba papildoma informacija, kuri gali pasitarnauti paprasčiau ir įdomiau įsisavinti informaciją ir suteikti besimokančiajam vertingos patirties ir naudingų žinių.

Verta pažymėti, kad sėkmingai įveikus visus testus ir mokymosi modulius, besimokantis asmuo gali gauti pažymėjimą, išsiunčiamą paprastu arba elektroniniu paštu.

Daugumai mokymų reikalinga registracija, kurią besimokantis asmuo patvirtina savo susikurtu slaptažodžiu.

MOKYMŲ PLATFORMŲ PAVYZDŽIAI

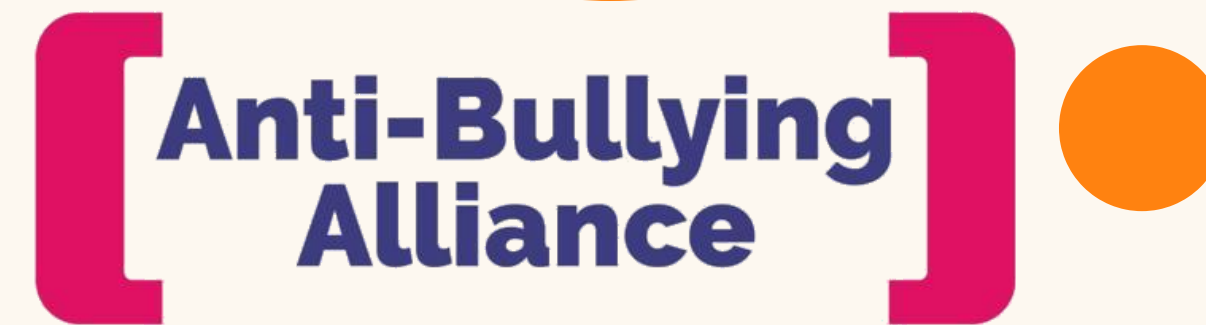
FREE CPD ONLINE TRAINING

Jungtinės Karalystės NVO
Anti-Bullying Alliance
nemokama online mokymų
platforma,

Akredituoti mokymai
skirti pedagogams ir
kitiems mokyklos
darbuotojams.

Difference in school Anti-Bullying Alliance

What percentage of young people told us they would change an aspect of themselves for fear of being bullied? 🔊

30%
20%
10%
40%

?

◀ 4 / 8 ▶

What is bullying? Žiūrėti vėliau Bendrinti

WHAT IS BULLYING?

Bullying is the repetitive, intentional hurting of one person or group by another person or group, where the relationship involves an imbalance of power.

It can be verbal, physical or psychological. It can happen online or face to face.

◀ 7 / 25 ▶

MOKYMŲ TURINYS

- ✓ Kas yra patyčios?
- ✓ Patyčios ir įstatyminis pagrindas
- ✓ Patyčios ir specialūs ugdymo poreikiai ir negalia
- ✓ Taisyklės, keičiančios patyčias
- ✓ Patyčių prevencija
- ✓ Reagavimas į patyčias
- ✓ Elektroninės patyčios
- ✓ Informacija tėvams ir globėjams

What is bullying?

Fill in the missing words to complete the definition of bullying

Bullying is the , hurting of one person or group by another person or group, where the relationship involves an of power. It can happen face to face or .

Check

22 / 25

The types of behaviour involved

Bullying behaviour may be direct or indirect.

Click and drag the behaviours below to choose whether it is direct or indirect behaviour.

Direct

Indirect

Spreading al abuse
Rumour
Littering
Coercion
Name calling
Pushing
false friendships

Indirect

Check

8 / 25

PREVENTING BULLYING

Jungtinėje Karalystėje įsikūrusi įmonė EduCare, teikianti mokymus, kurių tikslas - padėti vaikams, jaunimui ir suaugusiems išlikti saugiams.

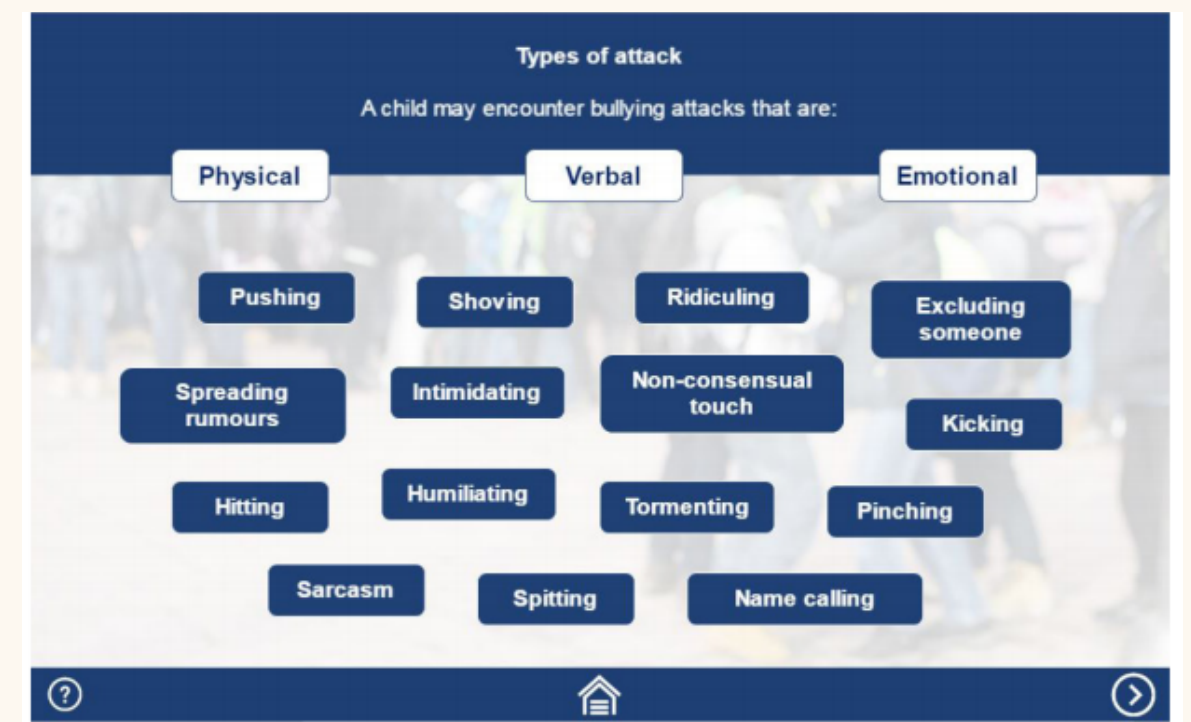
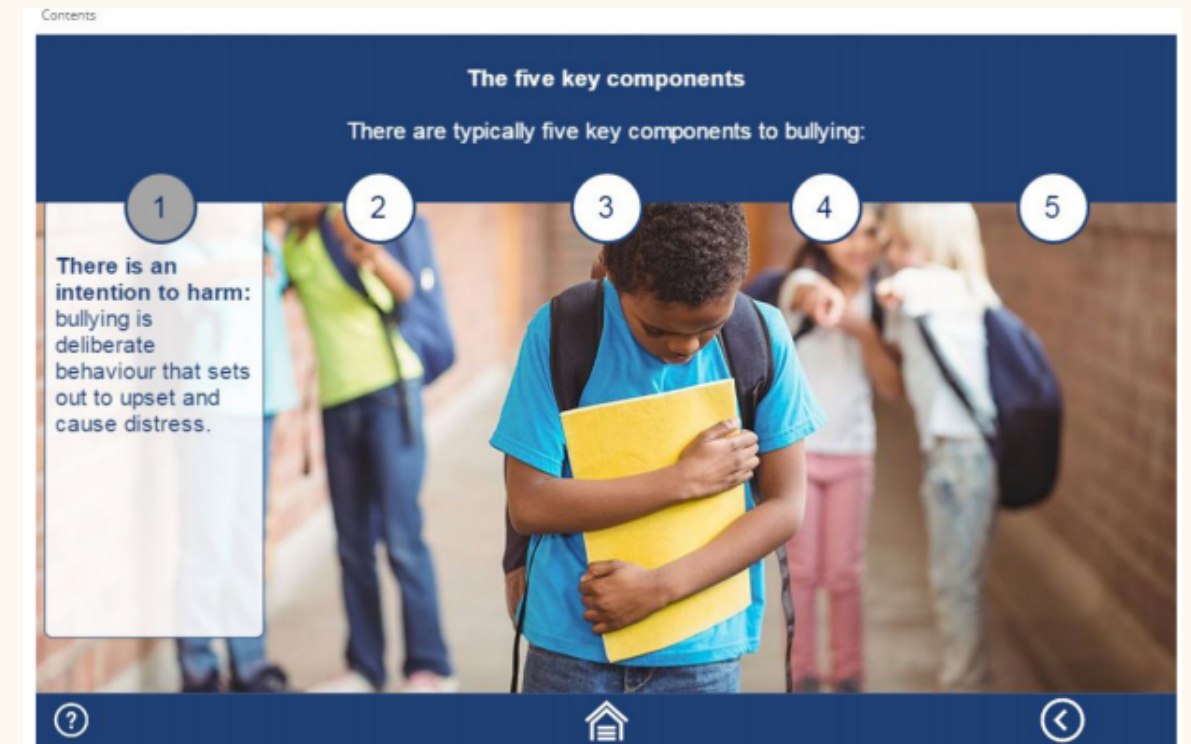
4 modulių akredituoti mokymai skirti visiems suaugusiems, dirbantiems su vaikais ir jaunimu.

Pagrindinės funkcijos:

- > Vizualiai patraukli ir interaktyvi platforma
- > Pateikiama šalies statistika apie patyčias
- > Atsakymų į testų klausimus paaiškinimas
- > Pateikiama papildoma medžiaga tolimesniam mokymuisi

EduCare®

MOKYMŲ TURINYS

- ✓ 1 modulis. Kas yra patyčios?
- ✓ 2 modulis. Patyčių pasekmės.
- ✓ 3 modulis. Reagavimas į patyčias.
- ✓ 4 modulis. Patyčių prevencija.

Visi moduliai apima detalią informaciją ir patarimus, kaip vertėtų elgtis konkrečiose situacijose (kaip registruoti patyčias, tirti patyčių incidentus, kalbėtis su mokiniais ir kt.).

What is Bullying Behaviour?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Which of the following are more likely to experience bullying?

- a) Girls
- b) Boys
- c) Children with special educational needs
- d) Children with no siblings

Q6

BULLYING COMPLIANCE AND PREVENTION

Peaceful
Playgrounds®

JAV NVO Peaceful
Playgrounds mokami
online mokymai,

Mokymai skirti
pedagogams ir kitiems
mokyklos darbuotojams.

MOKYMŲ TURINYS

MOKYMOSI TIKSLAI

- ✓ Patyčių atpažinimas
- ✓ Patyčių apibrėžimas
- ✓ Patyčių dalyviai
- ✓ Patyčių formos
- ✓ Įstatyminis pagrindas kovojant su patyčiomis
- ✓ Reagavimas į patyčias

DETALE INFORMACIJA APIE:

- ✓ tai, kur vyksta patyčios;
- ✓ "karštuosius taškus";
- ✓ berniukus, kurie tyčiojasi;
- ✓ mergaites, kurios tyčiojasi;
- ✓ rizikos grupes, iš kurių dažniausiai tyčiojamosi;
- ✓ kibernetines patyčias

STRATEGIJOS KOVOJANT SU PATYČIOMIS

- ✓ Patyčių prevencija
- ✓ Patyčių stabdymas žaidimų aikštelėje
- ✓ Patyčių stabdymas klasėje
- ✓ Patyčių stabdymas mokykloje

ORGANISERA EN TRYGG SKOLA

Švedijos NVO Friends nemokama online mokymų platforma,

Mokymai bei informacinė bazė apie tai, kaip sukurti saugią aplinką mokykloje.

friends

Forskarnas svar

Här är en film med de tre forskarnas svar. Filmen är på engelska.

Kontinuerligt och systematiskt arbete

Ett framgångsrikt trygghetsarbete måste genomsyra hela verksamheten och pågå hela tiden.

Här är fyra steg ni kan arbeta med kontinuerligt, både för det långsiktiga förebyggande och främjande arbetet, och för det kortsiktiga arbetet med akuta fall. Det här är samma arbetsgång som Skolverket rekommenderar för det systematiska kvalitetsarbetet.

Arbetar ni så här idag?

Klicka i bilden för att ta reda på vad de olika stegen innebär.

MOKYMŲ TURINYS

- ✓ Įvadas
- ✓ Patyčių apibrėžimas
- ✓ Patyčių priežastys
- ✓ Patyčių stabdymas
- ✓ Apibendrinimas

Platforma apima trumpas tekstines žinutes, video paskaitas bei interaktyvias užduotis ir klausimynus.

Mobbningens ekonomiska konsekvenser

Mobbningen kostar samhället pengar. Det utanförskap som mobbningen skapar får långvariga effekter på samhällsnivå. Den mobbning som sker i år beräknas kosta samhället 17,5 miljarder under de kommande 30 åren.

Vad behöver ni jobba mer med?

Välj den framgångsfaktor du anser att ni har störst behov av att utveckla på er skola.

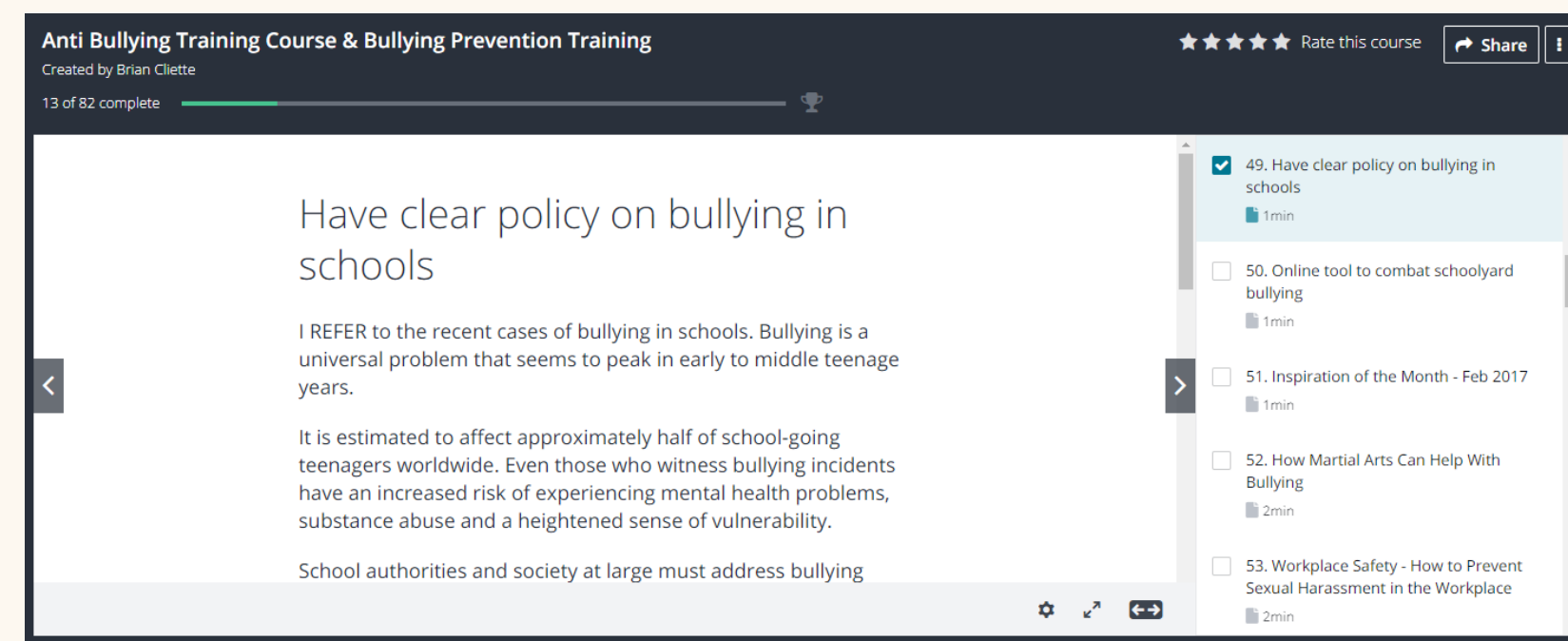
ANTI BULLYING TRAINING COURSE & BULLYING PREVENTION TRAINING

Pasaulinės online mokymosi platformos Udemy siūlomi mokami online mokymai,

Suteikia mokytojams, tėvams ir mokiniams priemones, kurios gali padėti sustabdyti patyčias.

MOKYMŲ TURINYS

- ✓ Įvadas į patyčių temą
- ✓ Patyčios ir besityčiojantys asmenys
- ✓ Trys pagrindinės patyčių formos
- ✓ Kaip padėti patyčias patiriančiam vaikui
- ✓ Patyčios darbo vietoje
- ✓ Mitai apie patyčias
- ✓ Apibendrinimas
- ✓ Papildoma medžiaga

Mokymai apima video paskaitas bei papildomą tekstinę medžiagą.

The screenshot shows a course page titled "The Bully Vaccine - Course Outline". At the top, there is a section header "Physical, Verbal and Social". Below this, there are three definitions of bullying types: **PHYSICAL**: Includes hitting, kicking, pushing, tripping, pinching, or damaging property. **VERBL**: Includes name-calling, insults, teasing, intimidation, homophobic or racist remarks, or verbal abuse. **SOCIAL AND EMOTIONAL**: Also called relational bullying includes behavioral actions designed to harm a child's reputation or cause humiliation. Some examples are lying and spreading rumors, negative facial gestures, playing mean jokes to embarrass and humiliate a child, mimicking the child in a mean way, encouraging social exclusion of a child. A text box below these definitions states: "Girls are more likely to engage in relational bullying than boys. This behavior is often learned at an early age. This category of bullying is the most difficult to recognize because it can be done behind the child's back. On the other hand, it is one of the most harmful – children who are frequent victims of relational bullying feel rejected, depressed and submissive. Sadly oftentimes, they don't see a resolution to the situation." The page also features a "Download PDF" button and a sidebar with a table of contents. The sidebar includes: Section 2: What is Bullying and Why (10min), Section 3: Understanding the Three Bullying (32min), Section 4: Little Girls are made up of Spice But sometimes Lot (24min), and Section 5: Bullying in the Work Place. The page has a dark blue header with the text "Course & Bullying Prevention Training" and a star rating system.

ANTI-BULLYING TRAINING FOR TEACHERS

Pasaulinės online mokymosi platformos Study.com siūlo mokami online mokymai mokyklų darbuotojams,

Suteikia bazinę informaciją apie patyčias. Pasiūlo strategijų kaip elgtis konkrečiais atvejais.

Pagalba pamokų planavimui.

Šviečia ir padeda saugoti mokinius.

7 Lessons in Chapter 5: Bullying Lesson Plans

1. Bullying Lesson Plan for Middle School

Bullying is a serious issue in the lives of children. Help your middle-school students understand bullying better with this lesson plan. Read facts and statistics, then work with your students to create a stop-a-bully template.

2. Bullying Lesson Plan for High School

We've all heard the word, but do your students really know enough about bullying? A text lesson walks through basic facts and a role-playing activity gives the class a chance to reinforce what they've learned. Extensions and related lessons are provided for future instruction.

3. Anti-Bullying Lesson for Kids

No one wants to spend their time being around a bully! In this lesson, learn how to identify a bully, how to avoid being a bully, and what to do if you are bothered by a bully at school.

MOKYMŲ TURINYS

- ✓ Įvadas į patyčių temą
- ✓ Elektroninės patyčios
- ✓ Patyčių prevencija ir intervencija
- ✓ Būdai kovoti su patyčiomis (sąmoningumo didinimo kampanijos, konkursai ir kitokia veikla moksleiviams)
- ✓ Pamokų planai apie patyčias
- ✓ Knygos ir filmai apie patyčias

Mokymai apima video paskaitas, interaktyvias užduotis, papildomą tekstinę medžiagą bei klausimynus.

ALL of these are common reasons that students are victims of bullying:

- Physical appearance, perceived sexual orientation, and social awkwardness.
- Perceived sexual orientation, accelerated status, and social awkwardness.
- Physical appearance, athletic participation, and perceived sexual orientation.
- Perceived sexual orientation, accelerated status, and athletic participation.

Next

IŠVADOS

Užsienio gerųjų praktikų apžvalga parodė, kad norint pedagogams suteikti daugiau žinių ir kompetencijų kaip spręsti patyčių atvejus, neretai pasitarnauja elektroniniai sprendimai ir nuotoliniai mokymai. Inovatyvus, ne vien tik teorija paremtas jų pateikimo būdas leidžia pedagogams labiau įsisavinti informaciją, o pažymėjimas praėjus mokymus, suteikia motyvaciją ir gali tapti įgytų naujų žinių patvirtinimu.

Atsižvelgus į esamą Lietuvos situacijos analizę ir užsienio gerųjų praktikų pavyzdžius, galima išskirti šiuos būsimos platformos „Reaguok.Lt“ principus:

- ✓ į platformą įtraukti ne tik mokymų skiltį ir testą pažymėjimui gauti, tačiau ir dažniausiai užduodamų klausimų (DUK) skiltį, kurioje bus galima rasti atsakymus į rūpimus su patyčiomis susijusius klausimus;
- ✓ platformoje medžiagą pateikti inovatyviai ir patraukliai, pasitelkiant vaizdines pamokas, testus, filmuotas paskaitas ir t.t.;
- ✓ platformoje sukurti mokytojų forumą, kuriame būtų galima dalintis sėkmės pavyzdžiais ir iškilusiais sunkumais;
- ✓ mokymus suskirstyti į atskiras temas (modulius), kurie apimtų pagrindines kertines patyčių problemos sritis.

NAUDOTA LIETRATŪRA

1. Anti-Bullying Alliance. Free CPD online training. Prieiga internete: <https://www.anti-bullyingalliance.org.uk/tools-information/schools-and-teachers/free-cpd-online-training> [žiūrėta 2019.05.08];
2. Association for Talent Development. Top 5 benefits of Online Learning for Teachers. Prieiga internete: <https://www.td.org/professional-partner-content/top-5-benefits-of-online-learning-for-teachers> [žiūrėta 2019.05.08];
3. EduCare. Preventing Bullying. Prieiga internete: <https://www.educare.co.uk/courses/preventing-bullying> [žiūrėta 2019.05.08];
4. Firends. Stöd för skolpersonal. Prieiga internete: <https://friends.se/stod-for-skolpersonal/> [žiūrėta 2019.05.08];
5. Friends. Organisera en trygg skola. Prieiga internete: <https://friends.luvit.se/LuvitPortal/plugins/trygg-skola/index.htm?courseid=5016> [žiūrėta 2019.05.08];
6. iversity. Bullying 101: Beyond common sense. Prieiga internete: <https://iversity.org/en/courses/bullying-101-beyond-common-sense> [žiūrėta 2019.05.08];
7. New Skills Academy. Anti-Bullying and Bullying Prevention Diploma. Prieiga internete: <https://newskillsacademy.co.uk/course/bullying-in-schools/?ref=58> [žiūrėta 2019.05.08];
8. Peaceful Playgrounds. Bullying prevention for teachers. Prieiga internete: <https://peacefulplaygrounds.com/courses/bullying-compliance-training/> [žiūrėta 2019.05.08];
9. SafeSchools. Bullying: recognition and response. Prieiga internete: <https://www.safeschools.com/courses/bullying-recognition-response-2/> [žiūrėta 2019.05.08];
10. study.com. Anti-Bullying Training for Teachers. Prieiga internete: <https://study.com/academy/course/anti-bullying-training-for-teachers.html> [žiūrėta 2019.05.08];
11. Udemy. Anti Bullying Training Course & Bullying Prevention Training. Prieiga internete: <https://www.udemy.com/dealing-with-bullies/> [žiūrėta 2019.05.08].

KONTAKTAI

KAMILA GASINSKA
+370 600 54163
kamila.gasinska@kurkl.lt

LAURA VARŠLAUSKAITĖ
+370 679 22545
laura.varslauskaite@kurkl.lt